נושאים באגרות הראי"ה

פוליטיקה ועניינים ציבוריים על סדר היום

110 אגרות · כרכים א', ב', ג', ד'

הנושא בקצרה, הנושאים המרכזיים שבו ומה מלמדות האגרות,

ורשימת כל האגרות שבנושא עם תקציר קצר (גרסה מקוצרת, בלי נוסח האגרות)

igrot.shlomo-aviner.net

הנושא בקצרה

האגרות בנושא זה מלוות את המעבר הגדול של ארץ ישראל: מן השלטון העות'מאני, דרך מלחמת העולם הראשונה והצהרת בלפור (ראו בפרשת הצהרת בלפור), אל השלטון הבריטי וראשית המוסדות הלאומיים של היישוב. בכל שלב הרב קוק נדרש לשאלות ציבוריות: גיוס צעירים לצבא העות'מאני, בחירות בוועד העיר ביפו, ההתאגדות של 'אגודת ישראל', הצהרת בלפור, בחירת נשים (ראו בפרשת בחירת נשים ואספת הרבנים (תר"פ)) לאספת הנבחרים, והיחסים עם הנציב העליון.

שני עקרונות בולטים בדרכו של הרב קוק. הראשון: הרבנות הכללית צריכה להיות "שוה לכל המפלגות כולן" (כרך ב', אגרת שנא), לתמוך בטוב שבכל אחת ולהתרחק מן הרע. והשני: הפוליטיקה של ישראל אינה יכולה להתנתק מן הקודש, כי "עוד לא נפרדה כל כך המדיניות אצלנו מן הדת" (כרך ד', אגרת אכד).

בימי השלטון העות'מאני

כרך א', אגרת קעד: לדודו, ר' יהודה ליב פלמן, אחרי מהפכת 'התורכים הצעירים': אין מה לפחד מן השינויים בשלטון ומן הגיוס לצבא.

"ולעומת זה יכולים הם לעלות בכל מדרגות הממשלה גם היותר גבוהות"

כרך א', אגרת רמט: לוועד עקרון: יש לעזור למשפחות של הצעירים, נתינים עות'מאנים, שיגויסו לצבא.

"כי הלא כולנו יודעים שאלה העובדים בצבא את משא הכלל הנם נושאים, וראוי שהכלל ישים לב למעמדם"

כרך ב', אגרת שנא: לוועד העיר הכללי ביפו, בעניין המועמדים לבחירות: הרב קוק מוסר את הבחירה לוועד הדתי, כי הרבנות הכללית צריכה להיות שווה לכל המפלגות.

"ובכל לב ארצה לתמוך את כל הטוב שבהן ולנער את כל הרע שבהן בלא שום משוא פנים"

כרך ב', אגרת תג: לד"ר אברהם מויאל: הרב קוק תומך באספה לתעמולה נגד מעוררי השנאה לישראל אצל הממשלה ואצל הערבים.

"בלב הממשלה ואחינו הערבים תושבי הארץ, אין מקום להטיל ספק בדבר"

'אגודת ישראל'

הרב קוק היה שותף בראשית 'אגודת ישראל', ונסע בשנת תרע"ד (1914) לכינוס שלה. אבל עמדת מנהיגיה כלפי הציונות והצהרת בלפור הרחיקה אותו מהם.

כרך ב', אגרת תריז: להרב אברהם מנדל הכהן: יש להתאחד עם 'אגודת ישראל', כדי שלא יהיה פילוג במחנה יראי ה'.

כרך ב', אגרת תרפ: ל'אגודת ישראל': הרב קוק מקבל את צירופו למועצת גדולי התורה, ומתפלל שהעבודה תהיה לתשובת העם.

"להכשיר לבבות ולכונן דרכים לתשובת עם ד', אל ד' ואל טובו"

כרך ג', אגרת תתעה: לד"ר זאב יעבץ: מנהיגי 'אגודת ישראל' יצאו נגד הצהרת בלפור. הרב קוק מסביר מדוע אגודות של 'המזרחי' לבדן לא ימשכו את רוב שומרי התורה, ולכן ייסד את 'דגל ירושלים'.

"הצד החילוני שבציונות, הטיל כ"כ זועה, ואולי גם לא שלא בצדק לגמרי, על המון רב תמימי לבב"

כרך ד', אגרת אנג: תעודה לבנו, הרצי"ה: הרב קוק מסמיך אותו למסור את דעתו באסיפת 'אגודת ישראל' בווינה, בייחוד על המצב החדש בארץ.

"דברי אלה ימצאו את הד קולם בלבם הטהור של גדולי ישראל הנאספים לאסיפה הגדולה הזאת"

הצהרת בלפור והשלטון הבריטי

כרך ג', אגרת תתנב: לבנו, הרצי"ה: ההצהרה של הממשלה "להקים ניר ישראל על אדמתו" הרהיבה רבבות.

"של הממלכה פה להקים ניר ישראל על אדמתו, הן הרהיבו רבבות אלפי נפשות"

כרך ג', אגרת תתנו: לבנו, הרצי"ה: רושם ההצהרה לא נמחק. היא חוליה בשלשלת המאורעות שבהם רואים את יד ה'.

"שעינינו רואות בהן בבהירות מוחלטה יד ד' הטובה על עמו ונחלתו"

כרך ג', אגרת תתפד: לד"ר זאב יעבץ: היסוד הפוליטי של ישראל אינו יכול להישען לאורך זמן על כוחות של אחרים.

"אמנם לדידי היסוד הזה של ההשתמשות ע"י היצירות הפוליטיות של כוחות אחרים, הוא חזון עובר"

כרך ד', אגרת אלב: למלך ג'ורג': תודה בשם ישראל על הבית הלאומי.

"על התגשמות הכרזת הו"מ לכונן לישראל בית לאומי על הארץ אשר נתן ה' לאבותינו"

כרך ד', אגרת ארצה: לר' א' אייזנברג, על התעמולה להשאיר את הנציב הרברט סמואל בתפקידו: הרב קוק דיבר עם הנציב על צער היהדות בפרידתו.

"אמנם לא שמעתי ממנו שום אפשרות לשנוי המצב"

כרך ד', אגרת אשה: לנורמן בנטוויץ': בקשה להקל בעונשו של איכר חולה מעקרון, שמאסרו מסכן אותו ואת אשתו.

"יהיה נא מטוב אדוני לבסם את דינו"

בחירת נשים לאספת הנבחרים

בשנת תר"פ (1920) נערכו הבחירות הראשונות לאספת הנבחרים של יהודי ארץ ישראל. שאלת זכות הבחירה לנשים עוררה מחלוקת חריפה, והרב קוק כינס אספת רבנים לדון בה.

כרך ד', אגרת תתקפ: לוועד 'המזרחי', מכתב גלוי: הרב קוק בוחן את שאלת בחירת הנשים משלושה צדדים: הדין, טובת הכלל והאידיאל המוסרי.

"ב) בדבר טובת הכלל, אם תצמח טובה לישראל מן החיוב או מן השלילה"

כרך ד', אגרת אכד: תשובה כללית לשואלים: יש לכנס אספה של רבני הארץ. המשפחה בישראל קדושה יותר, ויש לשמור על הבית מפני מחלוקות הבחירות.

"הבית אצלנו הוא גם עתה מכון-קדש"

כרך ד', אגרת אכח: החלטות אספת הרבנים: כדי שלאספת הנבחרים יהיה ייפוי כוח לאומי כללי, יש לבטל את הסעיף על השתתפות נשים. ולאספה אין שום סמכות בענייני קודש ודת.

"אם לא יתבטל הסעיף הזה, הרי זה גורם שתהיה האספה נחשבת רק בתור אספה של מפלגה"

מה מלמדות האגרות

רבנות לכולם. הרבנות צריכה "לתמוך את כל הטוב שבהן ולנער את כל הרע שבהן בלא שום משוא פנים" (כרך ב', אגרת שנא).

לראות את יד ה' בפוליטיקה. בהצהרת בלפור רואים "יד ד' הטובה על עמו ונחלתו" (כרך ג', אגרת תתנו), אבל השעבוד לכוחות אחרים הוא "חזון עובר" (כרך ג', אגרת תתפד).

אחריות כלפי הכלל. מי שנושא במשא הכלל, כמו הצעירים המגויסים, ראוי "שהכלל ישים לב למעמדם" (כרך א', אגרת רמט).

לשמור על הבית. גם בשאלות מדיניות הרב קוק רואה את המשפחה כיסוד, כי "הבית אצלנו הוא גם עתה מכון-קדש" (כרך ד', אגרת אכד).

הרב שלמה אבינר על הנושא

הרב אבינר מביא את פסקו של הרב קוק בשו"ת "משפט כהן": בזמן שאין מלך, משפטי המלוכה, הנוגעים למצבה הכללי של האומה, חוזרים לידי האומה בכללה, וכל מנהיג שהתמנה להנהגת האומה על פי דעת הכלל עומד במקום מלך לעניין זה. הרצי"ה למד מכך שלהנהגת המדינה בזמננו יש ערך של מלכות במידה מסוימת, אף שצריך זמן עד שתגיע לשלמותה. (מקור: מתוך ספרי הרב)

האגרות שבנושא

110 האגרות שבנושא, לפי סדר הכרכים, כל אחת עם תקציר קצר. הנוסח המלא - באתר ובחוברת המלאה

כרך א', אגרת קסג הגאון ר' יצחק אייזיק הלוי · ו' תשרי תרס"ט – יפו

הרב קוק מבקש שהאגודה של ר' יצחק אייזיק הלוי לא תפזר את כוחותיה על מינוי 'חכם באשי' בכל תורכיה. די להשתדל שהמשרה בירושלים תהיה בידי יראי ה', והעיקר הוא הרמת קרן התורה בישיבות. משרת החכם באשי איבדה את גדולת התורה והפכה לפקידות. לכן יש לשאוף שיהיו בארץ ישראל תלמידי חכמים גדולים שראויים 'להתייצב בהיכלי מלך'.

כרך א', אגרת קסט ועד ה'תורכים הצעירים' ביפו · י"ב מרחשוון תרס"ט – יפו

הרב קוק משבח את מטרת הוועד, הפרחת הממלכה העות'מאנית לטובת כל עמיה. הרב קוק מתאר את ההתקפה המזוינת על בית סלוצקין, שבה נפצעו הזקן ובתו, ואת הפחד מלילות החורף. הרב קוק מבקש חקירה של החשודים והצבת שמירה קבועה בשכונת נווה שלום.

כרך א', אגרת קעד דודו, ר' יהודה ליב פלמן · ה' כסלו תרס"ט – יפו

הרב קוק מרגיע את דודו לגבי השינויים בשלטון העות'מאני. אין מה לפחד מגיוס לצבא: אפשר לפדות אותו בחמישים לירה תורכית (כ-400 רובל כסף), ותלמידי חכמים פטורים. ייתכן שיהיה אוכל כשר וחופש בשבתות. השלטון החדש מכבד מאמינים. הרב קוק מעודד עשירים להתיישב בארץ.

כרך א', אגרת רמט ועד עקרון · ב' טבת תר"ע – יפו

הרב קוק מבקש מהוועד לעזור למשפחות של הצעירים, נתינים עות'מאנים, שיגויסו לצבא. הם נושאים במשא הכלל, ושירותם יבטל את מס הפטור מהשירות.

כרך ב', אגרת שנא ועד העיר הכללי ביפו · כ' אדר תרע"א – יפו

בעניין המועמדים של הפרושים לבחירות: הרב קוק מוסר את הבחירה לוועד הדתי של הפרושים, כי הרבנות הכללית צריכה להיות שווה לכל המפלגות.

כרך ב', אגרת שסו ועד העיר הכללי ביפו · י"א תמוז תרע"א – יפו

בסכסוך בין ועד העיר לוועד הדתי: הרב קוק לא שמע על 'מרידה' רשמית, ודברי יחיד אינם רשמיים. הרבנות אינה זקוקה לעזרת הוועד הדתי, כי היא עוסקת בכל ענייני החיים ולא רק בדת. הוועד הדתי הוא שנעזר ברבנות. הרב קוק מוחה על הדרישה שהרבנות 'תערוב' לוועד העיר. הרב קוק קרוב לשני הוועדים, ומציע לשכך את הקנטור.

כרך ב', אגרת שפד מר שטרקמטר (פקידות יק"א) · י"ט אלול תרע"א

פרץ סכסוך בין הפקידות לאיכרי עקרון. הרב קוק מבקש שהעניין לא ייצא מגבול ישראל ולא יהפוך למריבה פומבית, ושייפתר ביושר ובשקט, לכבוד הברון והפקידות.

כרך ב', אגרת שפה הרב הראשי של צרפת, ר' אלפרד לוי · כ"ג אלול תרע"א

פקידות יק"א לוחצת על איכרי עקרון (מזכרת בתיה), אנשים ישרים ועובדים קשה, לחתום על חוזה קשה: ריבית, שלילת זכויות של משפחות שראשן נפטר, ועוד. הברון לא תבע מהם קודם את הקרן עד שתהיה להם פרנסה. הרב קוק מבקש מהרב לוי לדבר עם הברון ועם הפקידות כדי להקל.

כרך ב', אגרת שפו הברון אדמונד דה רוטשילד · כ"ג אלול תרע"א

פנייה ישירה לברון: איכרי עקרון הם עובדים ישרים, מסתפקים במועט ומכירים את חסדו. עתה הפקידות דוחקת אותם לחתום על שטרות חדשים בחיובים שהם מעל כוחם. הרב קוק מבקש שהברון יצווה לא ללחוץ אותם ולא לגרוע את זכויותיהם.

כרך ב', אגרת שפז ר' יואל משה סלומון · כ"ג אלול תרע"א

הרב קוק מבקש מסלומון, שמתווך בסכסוך בעקרון, לדווח על המצב ולפעול להרגעה, בלי תגרות כלפי חוץ, ולעמוד לימין האביונים.

כרך ב', אגרת תג ד"ר אברהם מויאל · י"ז טבת תרע"ב – יפו

הרב קוק תומך באספה לתעמולה נגד מעוררי השנאה לישראל אצל הממשלה ואצל הערבים. הרב קוק מציע להקדים אספה מקומית ולשתף את מוסדות ירושלים וצפת. את היום הרב קוק מציע לקבוע לט"ז בשבט, יום של התעוררות לתחיית הישוב.

כרך ב', אגרת תה ד"ר אברהם מויאל · כ"ו טבת תרע"ב – יפו

הרב קוק מציע לקיים את האספה בבנק אפ"ק, מרכז העסקנים הציבוריים. העסקנים המעטים ידועים, ואיש לא יימנע מלהשתתף.

כרך ב', אגרת תטו הוועדה להנהגת הבחירות בירושלים · ה' אדר תרע"ב – יפו

ביפו כבר נערכה אספה של עסקנים מהעיר ומהמושבות, ובהשתתפות הרב קוק והחכם באשי, והעניין נמסר לוועד נבחר שיפעל יחד עם ירושלים.

כרך ב', אגרת תכז הכנסייה הגדולה של 'אגודת ישראל' · כ"ה אייר תרע"ב – יפו

הרב קוק אינו יכול להשתתף באספה הראשונה, וכותב את דעתו. הרב קוק שמח שגדולי הדור מדברים בשם 'כלל ישראל' ולא בשם מפלגה, אחרי ימים של התפלגות. שלומי אמוני ישראל אינם מפלגה אלא נושאי נשמת האומה, ולכן עליהם לדאוג לכל האומה, ובראש ובראשונה לארץ ישראל כולה, הישן והחדש. רעיון האחדות מאפשר לשלב קנאות קדושה עם סבלנות. האגודה צריכה לחזק את הכוח העתיק, להשפיע על הכוח החילוני ולמעט את הריסותיו, ולעזור לכל מי שמבקש עזרתה, בתנאים שאינם סותרים את מטרתה.

כרך ב', אגרת תמב הרב מנדל הכהן · כ"ו סיון תרע"ב

על אספת רבני הארץ: הרב קוק עדיין לא מצא דרך להוציא אותה לפועל. במכתבו ל'אגודת ישראל' (שבה גם גדולי רוסיה) ביאר את דעתו על פעולתה בארץ, והרב קוק מחכה לתשובתם. 'עת רצון' היא, ויש לנצלה.

כרך ב', אגרת תעז פסק בסכסוך בחיפה · כ' טבת תרע"ג – יפו

החלטה בסכסוך בין הרב ברוך מרקוס לרב יהושע בורק בחיפה: ענייני הדת רק בהסכמת הרב. בתלמוד התורה – העניינים הרוחניים בידי הרב, המעשיים בידי בורק, והמשותפים בהסכמת שניהם. ועד הכנה לסניף 'אגודת ישראל'. הרב יתפלל ביום חול בבית הכנסת הישן, ושלוש שבתות בחודש בחדש. זכויותיהם ייקבעו לפי שמירת השלום.

כרך ב', אגרת תפב ד"ר בנימין מנשה לוין · כ"ד טבת תרע"ג – יפו

הרב קוק שמח שלוין מסכים לחזור לארץ ולעבוד בפתח תקווה או בחיפה. הרב קוק שמח גם על מאמצי רוזנהיים לבסס את 'אגודת ישראל' בדרכי שלום, כך שתשפיע גם על הרחוקים. צריך ללמוד הרבה 'תורת השלום' כדי שתנצח את כל הרוחות.

כרך ב', אגרת תקמא הרב שמואל נח גוטליב · ראש חודש סיון תרע"ג – יפו

ראשי פרקים על 'אגודת ישראל': תיאוריה רוחנית שנלחמת בזרמים מנוגדים צריכה להכיל בתוכה את כל ההיקף של יריבתה ולהתנשא מעליה. אין די לקרוא 'בשם ה'' סתם; יש לקרוא 'בשם ה' הגדול', כמו בימי עזרא. 'הלאומיות הכפרנית' ריכזה בתוכה את כל כוחות ההסתה, והיא עשירה בכשרונות ובשירה, אבל סופה ליפול, כי מאסה בתורה. אם 'אגודת ישראל' תתעלה לגבהים אלה, תהיה 'אגודת ישראל באמת', תכבוש גם את לב מתנגדיה, תקבץ גלויות ותחזק את בוני התחייה.

כרך ב', אגרת תקסז בנו, הרב צבי יהודה, וכל המשפחה · ב' מנחם אב תרע"ג

אחרי התייעצות עם הרופא, הרב קוק מסכים לנסוע (לכנסייה הגדולה של 'אגודת ישראל'), כדי להביע בפומבי את דרישותיו הרוחניות. אחר כך ישהה בקרלסבד לרפואה. הרב קוק מבקש מבנו הרצי"ה להתכונן לנסוע עימו ולהזדרז בסידור המסמכים.

כרך ב', אגרת תקעא סיעת 'המזרחי' בקונגרס הציוני · י"ב מנחם אב תרע"ג

הרב קוק אינו יכול להגיע לקונגרס, ושולח את דבריו בכתב. יד ה' נטויה לטובה, והרעיון שזו תחיית עם ולא תנועה מפלגתית מתקדם. 'המזרחי' עמד עד כה ב'מעמד צנוע ושתקני', אבל הציונות אינה יכולה לדבר בשם האומה כל עוד חקוק בה ש'הציונות דבר אין לה עם הדת'. האומה לא תצטמצם ב'עוגה הצרה של חלומו של ד"ר הרצל'. הציונות המעשית היא 'הגוף', ועל 'המזרחי' לזרוק בו נשמה – המקור התנ"כי. לא 'עם שנאוי המבקש מקלט', אלא 'גור אריה יהודה' השב לנחלתו. יש לפעול ברוח אליהו להשיב לב אבות על בנים.

כרך ב', אגרת תקצה ר' יעקב רוזנהיים ו'אגודת ישראל' · כ"ד אלול תרע"ג – יפו

לפי ד"ר אוירבך, ועד פרנקפורט עומד לבטל את התלמוד תורה בחיפה. גם אם הנר כהה מול 'אבוקות' המהרסים, 'ניצוץ אחד' מחזק את הקרובים ומעורר את הרחוקים. חיפה היא 'אחד ממבצרי ההריסה' (בגלל הטכניון), ונסיגה משם תהיה צרה גדולה. אם יש צורך בקיצוץ, שיהיה בכל המוסדות, ולא ביטול מוחלט. ר' יהושע בורק נוסע להציל את המוסד.

כרך ב', אגרת תרטו ר' יעקב רוזנהיים וראשי 'אגודת ישראל' · ד' מרחשוון תרע"ד – יפו

הרב קוק שמח שהסכנה לביטול התלמוד תורה בחיפה עברה לפי שעה, אבל אין להמתין למשבר הבא. 'התלמוד תורה בחיפה – אסור לבטלה'; היא מבצר מפני הרוח הסוערת, במיוחד לאור העתיד הקרוב של העיר. תודה לר' יהושע בורק על מסירותו, ובקשה להחליט על קיום המוסד לדורות.

כרך ב', אגרת תריז הרב אברהם מנדל הכהן · י"א מרחשוון תרע"ד – יפו

יש להתאחד רשמית עם 'אגודת ישראל' כדי שלא יהיה פילוג במחנה יראי ה', ולפעול בפרסומים בהסכמה, וגם להשתמש בגיליונות 'הדרך'. הרב קוק אינו יכול לכתוב מכתבים בעצמו בגלל טרדותיו.

כרך ב', אגרת תרעח בנו, הרב צבי יהודה · ה' ניסן תרע"ד – יפו

הרב קוק מחכה למכתבו הארוך. קשה לו להחליט על נסיעה לכנסיית הרבנים של 'אגודת ישראל' בברלין, כי היציאה מהארץ כבדה עליו, וחסרה לו 'הסכמה נפשית'. ברכה לפסח וליום הולדתו בליל החג.

כרך ב', אגרת תרפ 'אגודת ישראל' · ז' ניסן תרע"ד – יפו

הרב קוק מקבל את צירופו ל'מועצת גדולי התורה', אף שהרב קוק קטן לדבריו. אם לא יעכבו אותו מניעות, יבוא, אף שקשה לו לעזוב את הארץ, ומבקש לדעת עד כמה נוכחותו נחוצה. הרב קוק שמח על צירוף רבני שאוולי וקובנה.

כרך ב', אגרת תרצד בנו, הרב צבי יהודה · כ"ח סיון תרע"ד – יפו

בישיבה לומדים דף גמרא אחרי התפילה. חידוש בסוגיית שמן והדס (ברכות מג): הכרעת רבן גמליאל היא רק כשסך בשמן, ורב פפא לא סך 'לאשתמוטי' – כדי לא להחזיק עצמו לת"ח וכדי לא להעליב. כנראה יוחלט לנסוע לכנסיית 'אגודת ישראל', ומבקשים ממנו הרצאה על מצב הארץ.

כרך ב', אגרת תשיח נדיב או עסקן באמריקה · כ"א שבט תרע"ה – סנט גאלן

מצב הארץ איום: רעב ומחסור. היראים ומוסדותיהם בצרה כפולה, כי הכסף עובר דרך המודרניים, שחסים על מוסדותיהם. יש לקרוא לעזרה כללית ולמוסדות היראים. עוד: יש להתכונן לוועידת השלום אחרי המלחמה, ולדבר עם המדינאים באמריקה על גורל העם והארץ.

כרך ב', אגרת תשנ הרב פרופ' שמואל צבי מרגליות, פירנצה · כ"ח שבט תרע"ה – סנט גאלן

תודה על הפרטים על הפלאשים. בקשה לעורר עזרה לבני הארץ, שמצבם חמור מכל, כי רבים חיו מצדקה וכעת נסתמו הצינורות. מצבם של הת"ח ושל מוסדות היראים קשה במיוחד. בהערה: האם לא כדאי להכין אנשים לוועידת השלום, שיעלו את שאלת הארץ? אי־ניצול שעת הכושר הוא 'עוון פלילי', כמו התרשלות בהצלת נפשות.

כרך ב', אגרת תשכו אברהם דובער ברנשטיין · ח' אדר תרע"ה – סנט גאלן

אסור לעבור בשתיקה על 'עת הרת עולם' זו. העבודה הפוליטית בלונדון חשובה, ובשעה שהים הפוליטי סוער אין לעזוב את הספינה 'בלא הגה'. תפקיד הרבנים אינו מעשי־פוליטי, אלא לחבב דעות ולהעלות את התחייה לקודש; כאשר הרב קוק עצמו פועל בבניין, הרב קוק עושה זאת 'כאיש ישראל'. כל הרעש העולמי בא 'בשביל ישראל', ובעת יצירת ערכים חדשים יד ישראל חייבת להיות באמצע.

כרך ב', אגרת תשכז אברהם דובער ברנשטיין · ט"ז אדר תרע"ה

הרב קוק שמח שהרופא התיר לו לעזוב את רומא. טוב שידבר עם הרב מרגליות, אף שבלונדון כבר עוסקים בזה. מי ייתן ויזדמן מקום לעבוד לטובת העם.

כרך ב', אגרת תשלו כנראה אליהו זאב לוין־אפשטיין, ניו יורק · י"ט מנחם אב תרע"ה – סנט גאלן

גבאי מוסדות הקודש מתלוננים שהם מקופחים בתמיכה. 'בפיקוח נפש אין מקום להפלות בין אחים', וזה מעליב את שומרי המצוות. הרב קוק מבקש לדעת על מצב המושבות אחרי המלחמה והארבה, על מצבם הפוליטי, ועל פעולות יהודי אמריקה לעתיד.

כרך ב', אגרת נוספות ב הודעה לבני העיר · (יפו)

הקריאה לבחירת ועד העיר היא לוועד לענייני דת בלבד, ואינה מצרה את הבחירה לוועד כללי לענייני חול.

כרך ג', אגרת תשפה שר בממשלת בריטניה (בשם אגודת הרבנים מגולי רוסיה) · תרע"ו – לונדון

פנייה נגד הכוונה לכפות על פליטים יהודים מרוסיה, שלא התאזרחו, לחזור לרוסיה או להתגייס. הם עדיין זרים, וכל משענתם היא המשפחה והמסורת. אם יילקחו הצעירים, חיי המשפחות יהיו 'אפלים'. שילוחם לארץ שמענה אותם יהיה 'מר ממוות'. הם מקווים שהצדק הבריטי ימנע זאת, ושבריטניה תהיה 'צירת המרומים' להשיב לישראל את חירותו וארצו.

כרך ג', אגרת תתי הרב הראשי יוסף הרץ · כ' אדר תרע"ז – לונדון

גיוס בני הישיבות לצבא יחריב את הישיבות, ואיתן את 'נשמת היהדות' באנגליה. הרב קוק דורש מהרב הרץ לעמוד בגבורה לפני הממשלה, מתוקף 'שוויון הזכויות לכל הדתות'. אצל הנוצרים לימוד הדת הוא הכשרת כמרים, אבל אצלנו תלמוד תורה הוא חובה ראשונה לכל אדם. ביטול הישיבות כמוהו 'גזירת שמד', כמו בזמן רבי עקיבא. עמשא לא לקח את העוסקים בתורה למלחמה, ודינו נעשה. תלמידי חכמים 'מגינים על הארץ'.

כרך ג', אגרת תתיד הרב הראשי יוסף הרץ · כ"ד אדר תרע"ז – לונדון

הרב קוק אינו מפקפק בנאמנותו של הרב הרץ, אבל יש מי שמשפיעים עליו 'בשם טובת הכלל' שלא להרבות דרישות מהממשלה. לכן חובה להציג לפניו את דעת שומרי המצוות: לתבוע ולחזור ולתבוע את מה שמגיע על פי שוויון הזכויות. מי שעומד בראש צריך חיזוק – 'היה לך לעזרני', 'עץ הקטן מדליק את הגדול'.

כרך ג', אגרת תתלג קול קורא ביידיש לבתי הכנסת באנגליה · (תרע"ז) – לונדון

ממשלת אנגליה מוכנה לתמוך, אבל צריכה ביטוי לרצון הכללי. הרב קוק מבקש מבתי הכנסת להחליט שהם דורשים את הארץ כ'בית לאומי נצחי', ולהצהיר שהבניין יקום על יסוד הלאומי והדתי יחד. צריך לייסד בית דין או ועד רבנים, 'כעין סנהדרין', שיאחד את העניינים הדתיים והלאומיים.

כרך ג', אגרת תתנא הלורד ליונל וולטר רוטשילד · כ"ג מרחשוון תרע"ח – לונדון

ברכה על 'הצהרת בלפור', שרוטשילד היה 'הציר המבשר' שלה: 'הסכמתה העדינה של ממשלת בריטניה... להשיב לנו את ארץ אבותינו'. הרב קוק מאחל שיראה את מלוא התגשמותה. לבריטניה נפל הגורל 'להיות הראשונה בעבודת הקודש' של בניין העם בארצו.

כרך ג', אגרת תתנב בנו, הרב צבי יהודה · כ"ז מרחשוון תרע"ח – לונדון

הצהרת הממשלה 'להקים ניר ישראל על אדמתו' הרהיבה רבבות. 'מה נפלאו תהלוכות עצת ה'' שהביאו אותו דווקא לאנגליה, 'מקום הריכוז לראשית הצעדים'. יש להתכונן 'בטוהר לב ובגבורת נפש' לגדולות. הלכה: אין לטייל במקום שיש בו חשש סכנה, אפילו רחוק – רק לפרנסה (מועד קטן יד, ירושלמי). אל יעזוב את השחיטה.

כרך ג', אגרת תתנו בנו, הרב צבי יהודה · ט"ו כסלו תרע"ח – לונדון

רושם הצהרת בלפור לא נמחק: יש בה 'יד ה' הטובה' ו'טבעת הגונה בשלשלת' המאורעות. אין ידיעות מהמשפחה בארץ, והרב קוק מציע לבן לנסות במברק.

כרך ג', אגרת תתס בנו, הרב צבי יהודה · ו' טבת תרע"ח – לונדון

בלונדון 'נעשים דברים גדולים לעתידותנו', ו'חובתנו להאיר את הדברים'. ידיעות מהארץ מעודדות, ויש מכתב על התארגנות הפועלים. הם ישלחו סכום דרך סלוצקין.

כרך ג', אגרת תתעה ד"ר זאב יעבץ · פורים תרע"ח – לונדון

מנהיגי 'אגודת ישראל' יצאו נגד הצהרת בלפור, 'להחשיך מילין נגד חזון הפלאות'. זו 'טינה ישנה' של כת 'המתחסדת בחסידות ארסית' שאינה סובלת חיים לאומיים בארץ, והעדיפה 'ללקט פירורים תחת שולחן אשכנז'. הרב קוק יכתוב להם בשלום, אף שאולי לא יועיל. אגודות 'מזרחי' לבדן לא ימשכו את רוב שומרי המצוות, שנבהלו מהצד החילוני של הציונות, ולכן יש לייסד אגודות 'דגל ירושלים' בקשר אחווה עם הציונות. יש לאחד את כולן, לייסד בתי מדרש גדולים ו'בית דין גדול כללי'.

כרך ג', אגרת תתעח ברכה ל'ועד הצירים' (משלחת ויצמן לארץ) · כ"ח אדר תרע"ח – לונדון

'שלוחינו הקדושים... קדושה היא מלאכותכם': הם 'שלוחי כלל ישראל', ו'שלוחי דרחמנא'. עליהם לכבד את 'כל קדשי ישראל', ולא לחזור על טעויות שליחים קודמים שפגעו ברגשות הכלל. שתהיה אהבה שווה ל'ישוב הישן והחדש'. שיתאכסנו באכסניות יהודיות. שלא יעלו להר הבית – 'טמאי מתים אנחנו' – אלא יעמדו 'לפני הכותל המערבי'. כמו זקני הכהונה לכהן הגדול: 'משביעין אנו עליך'.

כרך ג', אגרת תתפד ד"ר זאב יעבץ · י"א ניסן תרע"ח – לונדון

הרעיון של יעבץ ש'התוכן הפוליטי של ישראל יתייסד על ידי בני נכר', כדי שרוח האומה תתפתח, תואם את מחשבתו. אבל זה 'חזון עובר': כשהעם יתכונן בארצו, יפנה לטהר את העולם הפוליטי מסיגיו. לכן 'דגל ירושלים' לא יזנח את הפוליטיקה. ד"ר לוין שלח מחברתו על רס"ג.

כרך ג', אגרת תתפה הרב מנחם מנדל הכהן · ד' אייר תרע"ח – לונדון

הרב קוק מבקש פרטים על אגודת הרבנים שהקים. ב'דגל ירושלים' העיקר הוא התוכן, לא השם: היא לא תהיה סניף של הציונות, שהיא 'תנועה עולמית על יסוד החול'. הממשלה הבריטית מביטה בעין יפה ואף הדפיסה עותקים. באמריקה התנועה מתעוררת. הצעדים: אגודות, שקלים, עיתונים, תמיכה בת"ח בארץ, ישיבות, לבוש מכובד לת"ח, לשכות בתי דין מכובדות.

כרך ג', אגרת תתקב בנו, הרב צבי יהודה · אור ליום ב' דראש חודש אלול תרע"ח – הרוגייט

בזמן שהותו בהרוגייט העבודה כמעט לא התקדמה, אבל הרב ד"ר יונג דרש בכמה בתי כנסת, ונשלח מכתב חוזר בחתימת שניהם למנהלי בתי הכנסת בלונדון. הרעיון ללשכה בציריך נכון. מלבד ייסוד ההסתדרות יש לחזק את תלמודי התורה במושבות ואת בית המדרש למורים ולמורות שהחל ד"ר אויערבאך. היחס ל'אגודת ישראל' דומה ליחס בין 'כל ישראל חברים' לציונות, אלא שהם מקווים להתאחדות. יש להסביר לתמהים על עיכובו בחוץ לארץ שהרב קוק מחכה לרגע שיוכל לשוב, ובינתיים עליו לפעול לטובת הארץ. הרב קוק עומד להוציא קול קורא בחתימת רבנים, וראוי לתרגם הכול ללעז.

כרך ג', אגרת תתקג הרב זאב יעבץ · ראש חודש אלול תרע"ח

לפי הצעת הרב יעבץ כתב הרב קוק לרב הראשי (הרב הרץ) על מצב היהודים ברוסיה, 'צאן קודש... הנתון לטרף' בממלכה ההרוסה. עדיין לא הגיעה תשובה, וזה סימן שאין לו בשורות. הרב קוק מקצר מפני טרדות.

כרך ג', אגרת תתקד הרב זאב יעבץ · ה' אלול תרע"ח – הרוגייט

הרב קוק מודיע שהגיעה אליו ידיעה מהרב הראשי שהרב הרץ נותן את לבו לפנייתם בעניין מצב היהודים ברוסיה, ואולי תצמח מכך ישועה. הזכות היא של הרב יעבץ שעורר את העניין.

כרך ג', אגרת תתקלא בנו, הרב צבי יהודה · ט"ז טבת תרע"ט

הוחלט שהדגל וההסתדרות הם שני חלקים: הדגל הוא הכוח הפועל (דמי חבר כעשרה שילינג), וההסתדרות היא הכוח העוזר (שני שילינג לשנה). כך גדל מספר החברים בלי חשש מהשפעת רחוקים. 'אגודת ישראל' בשווייץ (ד"ר לוונשטיין) הציעה התחברות עם הציונות הכללית, והרב קוק מתנגד: הציונות צריכה להיות כוח עולמי שאינו עוסק בקודש, והחיבור יטשטש את ענייני הקודש. עם האגודה הם מאוחדים ברוח; האגודה עוסקת ביהדות הגולה, ו'ירושלים' בקודש של ארץ ישראל. הגיע מכתב שלישי מירושלים על הרבנות, אבל ענייני ההסתדרות דורשים עיכוב. הרב קוק עוסק במחאה על הרציחות בפולין.

כרך ג', אגרת תתקלה בנו, הרב צבי יהודה · ט"ז שבט תרע"ט - לונדון

בעניין ירושלים יש 'עקולי ופשורי' מחוסר ריכוז הדעות, אבל מבטיחים שיתיישר. הקול הקורא האחרון יצא 'בעידן ריתחא', כי בפומבי ביזו את הקהל הכשר, והיה צורך 'להטיל קצת מרה'. הרב קוק בירך את הנשיא וילסון במברק בשם ההסתדרות, וביקש ממנו להגן על זכויות ישראל בארץ ונגד שופכי דם היהודים; התשובה הייתה מכובדת.

כרך ג', אגרת תתקמב הרב זלמן פינס · י"ג אדר שני תרע"ט

ההכרה בנחיצות התנועה הירושלמית גוברת. הרב קוק לא יכול לנסוע לאסיפת 'אגודת ישראל' בציריך, והציע כנציגים את הרב פינס, ד"ר אשר והרב באצקי, אבל לפי כללי האגודה נציגי הסתדרויות אחרות צריכים להיות מחוץ לשווייץ. יעבדו יחד במה שאפשר, בלי לטשטש את צורת התנועה. יצא המכתב הראשון של 'דגל ירושלים' באנגלית, וגם 'רשמים לפרוגרמה'.

כרך ג', אגרת תתקמו הרב אברהם דובער כהנא שפירא, רב קובנה · ח' אדר שני תרע"ט

הרב קוק שמח בחידוש הקשר מימי נעוריהם ובחיבה שהראה לבנו הרצי"ה. האסיפה הסכימה לא לעשות פירוד בפוליטיקה כלפי חוץ. אבל צריך להדגיש את תוכן הקודש שבשאיפה לארץ ישראל: זו האמת שבלב האומה; היא תעורר כבוד בלב העמים; והיא תחבב את הקודש על הנוער. 'הופעת הקודש בעוצם בהירותו' אפשרית רק בהתאגדות כללית שמטרתה לחשוף את מקור החיים של התנועה הלאומית. כל התנועות הן ענפים, גם הכופרים בכך - 'מאן דאמר לא בעינא דימלוך עלי מלכא, מכל מקום מלכא מליך עליה' (על פי הירושלמי בשבועות).

כרך ג', אגרת תתקמז הרב זלמן פינס · ח' אדר שני תרע"ט

הרב קוק שואל על תוצאות האסיפה ועל הצירים לפריז. 'אנכי אינני פוליטיקני' - הרב קוק רואה את הצד הטוב שבכל תנועה, גם ב'אגודת ישראל'. אבל רק הציונות עוסקת ברוח כללי, ורוחה מבוטא בלשון חולין; 'איה הוא רוח ה' הגדול המחיה את עמו'? הגיעה השעה של האידיאה 'ירושלים': בית דין כללי, ישיבה כללית וקרן דתית. 'אין אנו מבדילים בין איש לאיש... אבל אנו מבדילים בין קודש לחול', והקודש מקדש את החול. 'סוכת דוד נופלת' במישור הפוליטי כי אין קורא בשם ה', ויש להתחיל בעיתונות ובספרות. בארץ התעמולה תפעל טוב יותר, אבל צריך להיזהר מ'צרות הלב'.

כרך ג', אגרת תתקסז הרב אברהם שערמן (מחותן), מנצ'סטר · אור ליום ו' מנחם אב תרע"ט

ההסתדרות מתחזקת, וגם במנצ'סטר יתאמצו. 'אגודת ישראל' היא עניין נכבד והרב קוק הסכים עליה, אבל אינה נוגעת ל'דגל ירושלים': ענייני הקודש בארץ צריכים כוח מיוחד ולא סניף נטפל, כדי שכספי הקודש יישארו בידי שומרי האמונה. מותר לעסוק באגודה, אבל לא לעזוב את הדגל. הם נוסעים ביום שישי הבא, ונוסד ועד מרכזי בלונדון שיהיה קשור לוועד בירושלים.

כרך ד', אגרת תתקפ ועד הסתדרות 'המזרחי' (מכתב גלוי) · י"א תשרי תר"פ – ירושלים

על בחירת נשים לאספת הנבחרים: השאלה מתחלקת לשלוש. בדין – התורה כולה מטילה את עבודת הציבור על הגברים ('האיש דרכו לכבוש', יבמות סה ב), ונמנעת מתערובת המינים בקיבוצים. בטובת הכלל – הצהרת בלפור מבוססת על הכבוד שאומות העולם רוחשות לקשר המקודש של ישראל לארצו דרך התנ"ך; שונאים טוענים שישראל הצעיר נטש את הספר, ויש להבליט את 'הטוהר התנ"כי' ולא לחקות חידוש אירופי. באידיאל – בעתיד, כשיטהר העולם, יימצאו דרכים להשפעת האשה, אבל התרבות של זמננו 'רקובה מבפנים', וצעד פזיז יעכב את האידיאל.

כרך ד', אגרת תתקפב הרב שלום יצחק לעוויטאן, רב כריסטיאניה (אוסלו) · י"א מרחשון תר"פ

הרב קוק מודה על ברכותיו. עם קביעת המרכז בירושלים מבססים את עבודת 'הסתדרות ירושלים'. בארץ מתברר עוד יותר שרק בדרך זו יתבסס יסוד התורה, וזה גם יסוד ההכרה המדינית של האומות. הרב קוק מבקש להרבות חברים והכנסות ולארגן את הקבוצות שבמקומו.

כרך ד', אגרת תתקפג הרב מ"י הלוי עפשטיין, רב שפילד · י"ב מרחשון תר"פ

על הקול הקורא של 'אגודת שלומי אמוני ישראל': ודאי דבר גדול לחזקו, אבל אין זה פוגע בעבודת 'הסתדרות ירושלים', שהיא 'הבסיס הפנימי' לחיי היהדות בארץ, ועליו להתחזק בה.

כרך ד', אגרת תתקפד הרב חיים דוב (שוחט ובודק) · י"ג מרחשון תר"פ – ירושלים

בעניין בחירת נשים, כפי שכתב לוועד 'המזרחי': השתתפות קבועה של נשים בעסקנות המדינית זרה לרוח ישראל ונובעת מחיקוי שטחי של המערב, ובצורת שוויון חיצוני היא תביא לפירוד פנימי. הגבר, שעליו עול החיים הציבוריים, צריך להתחשב בדעות בני הבית, ויש להדריך לכך. אבל תיקונים פרטיים לא יספיקו; רק התעוררות הרוח דרך 'הסתדרות ירושלים', הכוללת ועובדת לצד עבודת החול של הציונות, תביא שלום.

כרך ד', אגרת א (אלף) הרב מנדל יצחק בעהרמאן וחברי 'דגל ירושלים' במנצ'סטר · כ"ה כסלו תר"פ

תודה על הניחומים על 'שברנו הגדול'. על שאלתם בעניין היחס לאגודות אחרות: כל אגודה קשורה למטרותיה ויש לחזקה, אבל החילונים מאורגנים במרכז מדיני, ואילו כוחות הקודש מפוזרים. הציונות מבוססת על החול, וגם 'המזרחי' אינו מספיק כי אצלה החול עיקר והקודש טפל. ב'אגודת ישראל' ארץ ישראל היא רק חלק מעבודתה ולא יסוד מגמתה. לכן 'ירושלים' תשחרר את הקודש בארץ מעול חילוני, תייסד מוסדות תורה, ותבסס גם את המהלכים הפוליטיים על הקודש.

כרך ד', אגרת אט בנו, הרב צבי יהודה · כ"ח טבת תר"פ

הרשיון (להסתדרות) מתעכב. 'אגודת ישראל' השיבה על החוזר בקושיה: אם המטרות שוות, למה הסתדרות נפרדת? יש להשיב שיש הבדל בין תנועת קודש על נשמת תחיית האומה ועריגת הגאולה, לבין השתדלות לסעד את 'שברי היהדות בגלות', שגם אם תכניס את ארץ ישראל לתוכניתה זה יהיה 'חיקוי מעושה'; ובכל זאת יעזרו לכל הטוב שבה. 'השפע מרוחך הטהורה על הצעירים'.

כרך ד', אגרת איא הרב זאב יעבץ · ה' שבט תר"פ – ירושלים

'ירושלים' אינה מפלגה או כת, ואינה מבטלת שום התאגדות. בא הזמן שהתחייה הלאומית תתבלט מצד הקודש כמו מצד החול. מי שעוזר לבניין החול עשה דבר נשגב, אבל לא יצא ידי חובתו עד שיעבוד גם בבניין הקודש. בכללותן שתי העבודות קודש, אבל בפרטן מתחלקות לפי אופי המנהיגים. בנו הרצי"ה בפתח תקוה, ומשתתף בבית הספר למורים של 'נצח ישראל' שמנהל ד"ר לוין.

כרך ד', אגרת איז מנחם אוסישקין · י"ג אדר תר"פ

פקידי 'ועד הצירים' מחללים שבת בפרהסיה: מכוניות הוועד שבחצרו יצאו בשבת; פועלים ממוצא נסעו בעגלות; העיתונים מודיעים באדישות על משחק כדורגל של 'המכבי' בשבת בסרפנד. הרב קוק מבקש מחאה רשמית ושפקידים יהודים בדואר ובטלגרף יהיו חופשים בשבת. עוד בקשה בעניין שחרור בן של 'יהודי זקן מסט. לואיס מהגדוד ה-39'.

כרך ד', אגרת איח המרכז הציוני בלונדון · ג' ניסן תר"פ

בשבת ראש חודש ניסן עברו בליל שבת ברחובות ירושלים הצפופים צופים ותלמידי הגימנסיה מיפו עם מוריהם, בפנסים חשמליים ובהקמת אוהלים - 'חילול שבת גס ומרגיז'. הציבור התפלץ, הייתה הפגנה סוערת. הרב קוק קורא למרכז הציוני להזהיר את המוסדות שיתייחסו לקדשי העם 'באותו היחס הראוי לעם המתעורר לתחיה'.

כרך ד', אגרת איט מנחם אוסישקין, ראש ועד הצירים · (ניסן תר"פ)

על חילול השבת הפומבי של הצופים, הצופות ותלמידי הגימנסיה היפואית. מ'המכבי' אין לו תקווה, כי ישיבו שהם נלחמים 'מלחמת החופש', אבל זה כבר 'אנרכיה ציבורית'. הרב קוק מבקש שאוסישקין ישפיע 'רוח של אחריות ציבורית' על הצעירים.

כרך ד', אגרת אכ החלטות אסיפת המחאה בישיבת מאה שערים · (ניסן תר"פ) - ירושלים

באסיפה של אלפים בשבת ראש חודש ניסן: מחאה על חילול השבת של הצופים ותלמידי הגימנסיה; מחאה נגד קביעת אסיפות, טיולים וספורט בשבת, בעיקר של המכבי והצופים; הכרה ב'ריקנות של החינוך המודרני'; ותעמולה קבועה להגנה על חיי הציבור.

כרך ד', אגרת אכא ועד הצירים · (ניסן תר"פ)

מחאת הציבור בירושלים על 'עלבון הקודש' של הצופים, נגד המכבים שקבעו חילול שבת קבוע, ונגד העיתונים שמפרסמים את מודעותיהם. הרב קוק דורש צעדים נמרצים מיד, כי מאורעות כאלה עלולים 'להביא שואה על מעמדנו'. גם תלמידי הגימנסיה ביפו השתתפו.

כרך ד', אגרת אכג אחיו, הרב שאול חנה · (ניסן תר"פ)

על בחירת הנשים: לא היה מתבטא אילולי נשאל, וכשנשאל חייב היה להודיע את דעתו. 'ישראל צריך שיבנה את מדינתו מתוך ביתו ומשפחתו פנימה'.

כרך ד', אגרת אכד תשובה כללית לשואלים על השתתפות נשים בבחירות לאספת הנבחרים · י' ניסן תר"פ - ירושלים

צריך לכנס אספה גדולה של רבני הארץ, כי 'עוד לא נפרדה כל כך המדיניות אצלנו מן הדת'. הרבנים שאסרו שאבו מ'הקול האחד' של התורה, ונטייה למוסר אירופי החדש היא 'מעשה בגידה' במוסר היהדות. המשפחה בישראל קדושה יותר, וזה יסוד כבוד האשה. אצל העמים הדרישה ל'זכויות' באה ממצבן העלוב של נשים בבית בגלל גסות הגברים; אצלנו 'הבית... מכון קודש'. הרב קוק קורא לעסקנים להסיר את המניעה, כדי שרוב הציבור ישתתף והאספה תייצג באמת.

כרך ד', אגרת אכו שר המושבות, לונדון (מברק) · (ניסן תר"פ) - ירושלים

בימים רביעי עד שישי באפריל היה פוגרום בירושלים: מעל מאתיים פצועים, חנויות ובתים נשדדו, בתי כנסת וספרי תורה נשרפו, קברים נהרסו ונשים עונו. הרב קוק מבקש ועדת חקירה, עונש מיידי לפורעים ומשמר לעתיד.

כרך ד', אגרת אכז הזמנה לרבני ארץ ישראל · (ניסן תר"פ)

הרב קוק מזמין לאספה כללית בירושלים בכ"ה וכ"ו בניסן, לדון ביחס לאספת הנבחרים ולחוקי הבחירות. מצורפת 'התשובה לרבים'. ההוצאות ישולמו.

כרך ד', אגרת אכח מזכיר ועד הדתות (החלטות אספת הרבנים) · כ"ח ניסן תר"פ – ירושלים

אספת הרבנים בכ"ו בניסן החליטה: כדי שלאספת הנבחרים יהיה 'יפוי כח לאומי כללי', יש לבטל את הסעיף על השתתפות נשים, שאם לא כן רוב הציבור לא ישתתף והאספה תהיה של מפלגה. ולאספה אין שום סמכות בענייני קודש ודת, המסורים לוועד הרבנים הכללי. הרב קוק חותם כיושב ראש.

כרך ד', אגרת אכט הוועד הזמני בארץ ישראל · (ניסן תר"פ) – ירושלים

הרב קוק מוסר את התזכיר של אספת הרבנים. רק החוק החדש על השתתפות הנשים מנפץ את אחדות האספה, והרב קוק מבקש להתאחד בשלום ובכבוד עם 'הצד הגדול הממאן'.

כרך ד', אגרת אל דברים בחגיגת הלאומיים (אחרי החלטת סן רמו) · א' אייר תר"פ

'טרף נתן ליראיו' ו'כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים' (תהלים קיא) – באותו יום ראינו את שני ההפכים: מצב ישראל בגולה חשוך, ומכנף הארץ באה בשורה גדולה. 'ה' לי בעוזרי ואני אראה בשונאי' – מי שמכיר את המקור הראשון רואה בצוררים ובמיטיבים רק כלים בידי ה'. אין לכפור בטובת הפועלים, אבל 'טוב לחסות בה'. לא 'התקוה' וקריאות הידד ויין כרמל יבנו את הבית, אלא 'יזכור לעולם בריתו' – התורה והמצוות; הארץ שלנו מכוח ברית בין הבתרים, לא מכוח כיבוש או היסטוריה.

כרך ד', אגרת אלא מלך בריטניה (ליום הולדתו) · (תר"פ)

בשובו מבית הכנסת הגדול בירושלים, שבו התפללו לשלום המלך, הרב קוק מוסר לו את רשמי התפילה וברכה מציון.

כרך ד', אגרת אלב המלך ג'ורג', לונדון · (תר"פ)

תודה בשם ישראל על התגשמות ההכרזה על בית לאומי לישראל בארץ, ותפילה לשלום המלך והממלכה.

כרך ד', אגרת אלג הוועד הפועל הציוני · (תר"פ)

מזל טוב על הבטחת הבית הלאומי, ותפילה לאחד את כל המפלגות 'ברוח ה'.

כרך ד', אגרת אלו המנהל הראשי, מייג'ור גנרל ל"י בולס · כ"ט אייר תר"פ – ירושלים

צער היהדות על שזרים נגעו בכותל המערבי בלי ידיעתה. אם יש צורך בתיקון, שתודיע הממשלה לאחד הרבנים הראשיים או לגוף ציבורי יהודי, והם ידאגו שלא יהיה סכנה מהאבנים; אבל שום יד, ובפרט יד זר, לא תיגע בכותל בלי רשותם.

כרך ד', אגרת אמה ר' יעקב צבי סיזלמאן · י"ט תמוז תר"פ

הרב קוק שמח שגם זקני הדור חשים את אור הישועה במינוי 'השר הגדול' (הרברט סמואל). אבל אין לבטל את הצומות עד שייבנה המקדש, וגם כי דם ישראל נשפך עכשיו באופן נורא; נשתתף בצערם בצומות ובאותה עת נרומם את קרן הקודש בארץ.

כרך ד', אגרת אנג תעודה לבנו הרצי"ה · ב' אלול תר"פ – ירושלים

הרב קוק מסמיך את בנו הרצי"ה למסור את דעתו באסיפת 'אגודת ישראל' בווינה, בעניין הרוח הכללי שראוי להיות בתנועה, בייחוד במצב החדש בארץ.

כרך ד', אגרת אס מנחם אוסישקין · (תר"פ) – ירושלים

אחרי שיחה עם סטורס ועם מומחה העתיקות, יש לשלוח מברק להסתדרות הציונית בלונדון שתתבע 'ששום כח זר לא יגע' בכותל המערבי.

כרך ד', אגרת אסז בנו, הרב צבי יהודה · א' מרחשון תרפ"א

הרב קוק שואל כמה זמן יתעכב הרצי"ה בחוץ לארץ. ענייני אספת הנבחרים מטרידים, ו'השאור שבעיסה של הימין' הזיק. הציבור תסס בחגים מפני הפמפלט שהזקנים נתפתו לו, אבל זה רק הרחיב את הדרך. בגלל הסכסוכים על אספת הנבחרים מתקבל יותר הרעיון של 'דגל ירושלים'. הוצע שידוך מוורשה, ואולי כדאי שהרצי"ה יבקר בפולין.

כרך ד', אגרת אעא מנחם אוסישקין · ט"ו מרחשון תרפ"א

'נלאיתי כבר נשוא את כל העלבון': חילול שבת ומאכלות טרפות בגלוי. המטבח הקבוע של 'אחדות העבודה' בירושלים פועל בשבת ומאכיל כשש מאות איש 'נבילה, טריפה, חלב ודם, ובשר וחלב'. אם אוסישקין אינו יכול לעזור – שיודיע, והרב קוק יצא בקול אל העולם: 'אינני מהדלטורים הדתיים, אבל כבר עברו כל הגבולות'. הרב קוק מציע להיפגש בדחיפות.

כרך ד', אגרת אעא' הוועד הלאומי · (מרחשון תרפ"א)

הרב קוק מבקש מהוועד לעסוק בהגנת 'הצביון הלאומי' בדת ובקודש: מטבחי טרפות נוסדים בכל הארץ, חילול שבת 'בצורה מכוערת', 'המידות הטהורות... מתדלדלות בתכונה חצופה וציניות', ויסוד זכויותינו על הארץ מתערער. יש להפנות את הזרם לעלייה, 'לא נהיה אנחנו הגורמים... לכזב את תקות ישראל'.

כרך ד', אגרת אצט האדמו"ר הרב אברהם מרדכי אלטר מגור · י"א ניסן תרפ"א

תודה על השתדלותו להביא שלום בין תלמידי החכמים שנתפלגו בגלל 'מטילי מומים', שכיוונו נגדו ונגד הרב חרל"פ בגלל כתביו. מטרתם להכניס בלב הרחוקים מחשבות קדושה בדרכי נועם, ואין בהם רפיון בתורה ובמצוות; לשונות קצרים יש לדון לכף זכות (בעל העיקרים). אין להילחם בכל כוח בונה, ויש לאגד את שלומי האמונים בגוף רשמי – 'ההסתדרות הירושלמית' – במעמד לא פחות מההסתדרות הציונית, וזה יחזק את ההשפעה הפוליטית, כי זכות ישראל לארץ מיוסדת על דבר ה'. בתוספת: 'אגודת ישראל' קרובה ללבו, אבל אין להחליש את הזכות שקיבלנו מן הממלכות.

כרך ד', אגרת אקיז – · ראה כרך ד', אגרת אלו

אגרת כפולה – ראה כרך ד', אגרת אלו.

כרך ד', אגרת אקמד קריאה ליושבי ירושלים להתאזרח · כ"ט אלול תרפ"ב

'מצות ההודאה בארצנו' – כמו יוסף שנשתבח בה – מתקיימת עתה בהתאזרחות החוקית בארץ ישראל. מלבד התועלת לחיזוק זכויותינו, יש בשם 'אזרח ארץ ישראל' קדושה ותפארת. 'אל תעכבו ואל תחמיצו' – היו מהר לנתיני ארץ ישראל.

כרך ד', אגרת אקמז מאיר דיזנגוף, ראש עיריית תל אביב · י"ב תשרי תרפ"ג

חברי קבוצה החוכרת אדמה של תל אביב מחללים שבת 'בצורה מעליבה מאוד', ויש לצאת במחאה מעשית. עוד קובלנה: מכירת חלב בשוק בשבת וביום טוב, וחנויות פתוחות בלילות שבת. העירייה צריכה להגן על ערכי הקודש ולא לתת לחופש להגיע ל'הפקרות והאנרכיה הציבורית'.

כרך ד', אגרת אקנב הוועדה הארצית של הקרן הקיימת לישראל · כ"א טבת תרפ"ג – ירושלים

הרב קוק מברך את הוועידה, שאינו יכול להשתתף בה. אבל הקרן הקיימת שותקת על חילול שבת ואכילת טרפות בפרהסיה בקבוצות שעל אדמותיה, דבר שמתפרסם בגולה ונותן לשונאים פתחון פה. הרב קוק דורש אזהרה מוחלטת ו'חוק איתן' שאסור חילול קודש פומבי בכל אדמות הקרן, כי 'עוד ישראל חי... ורגשו הדתי חסון הוא בקרבו'.

כרך ד', אגרת אקנה מאיר דיזנגוף, ראש עיריית תל אביב · כ"ז טבת תרפ"ג – ירושלים

תודה על פעולתו לכבוד השבת בתל אביב. הרב קוק מבקש להמשיך ולא להניח לשום חילול שבת בפומבי, לא של יהודים ולא של נוכרים הבאים לסחור בשבת.

כרך ד', אגרת אקעו מאיר דיזנגוף · ג' ניסן תרפ"ג

באופן בלתי רשמי: בגלל המצב הפוליטי, יש לקבל את חוק השבת בתל אביב במלואו הדתי, כדי 'לסתום מיד את פיות מסטינינו' בבית הנבחרים הבריטי, הטוענים שהישוב החדש מתנגד לדת.

כרך ד', אגרת אקעח הנציב העליון, סר הרברט סמואל · י' ניסן תרפ"ג – ירושלים

ברכת פסח, והזמנה לו ולמשפחתו לכוס תה בביתו באחד מימי החג.

כרך ד', אגרת אקעט מאיר דיזנגוף · ח' אייר תרפ"ג – יפו

דרישת חוק השבת היא 'דרישה אזרחית עברית גמורה ולא דרישה דתית': כאזרחים עבריים בארץ עברית, קדושת השבת צריכה להיות מוכרת בחוק בענייני ציבור. הוועד הגדול יחליט עתה שהוא מסכים, והוועד הנבחר ידון בכך אחר כך. השפעתו לטובת איחוד העירייה ושכנותיה מותנית בקבלת הנוסח.

כרך ד', אגרת אקפג הנציב העליון, סר הרברט סמואל · (סיון תרפ"ג)

הרב קוק מגיש את סדר התפילה שהכין ליום הולדת המלך, ומביע נאמנות לממלכה, שהרב קוק מקווה שנועדה 'לצמיחת קרן ישועה לבית ישראל'.

כרך ד', אגרת ארח הרב שלמה הכהן אהרנסון, רב יפו ותל אביב · ט' שבט תרפ"ד – ירושלים

הנציב השיב שלא יעשה דבר בחוק הקהילות לפני שיגיש להם את הצעות הצד השני. הרב קוק שולח מעט כסף לתקציב המושבות ('בת שלמה', ועוד), כי שלח לבלפוריה ספרים ומזוזות ולבנימינה. תביעת סוכורוב נגד בעלי הטחנות תידון ברבנות ביפו.

כרך ד', אגרת אריא המלך ג'ורג' החמישי · ט"ו שבט תרפ"ד – ירושלים

תודה על התואר 'מפקד אזרחי של הממלכה הבריטית'.

כרך ד', אגרת ארטז מחאה פומבית · י"ז אדר ראשון תרפ"ד – ירושלים

מחאה נגד פקידים מבית הכרם – של ההנהלה הציונית, של 'הכשרת הישוב' ומורים – המתכוונים לטייל ליריחו בשבת. הם 'פקידיה של האומה כולה'. האחריות על ההנהלה הציונית והוועד הלאומי, ונבלה היא לכפות על הנהג היהודי לחלל שבת. העתקים נשלחו לגופים ולעיתונות.

כרך ד', אגרת ארכא הרב שלמה הכהן אהרנסון · כ"א אדר ראשון תרפ"ד

כניסת רבנים לארץ מחייבת בקשה מעדה או מבית כנסת והבטחת שכר של חמש לירות לחודש; הרב קוק ידבר עם הנציב על הקלות. הרב ראי"י יקבל תעודת רב. הנסיעה ביום חמישי בבוקר. תודה לרב עוזיאל על ברכתו.

כרך ד', אגרת ארמא בנו הרצי"ה ואשתו · י"ח סיון תרפ"ד – ניו יורק

גיסו של הרצי"ה בא לקליבלנד, ואולי יוכל לעזור לו. אילו יכול היה להתמסר לענייני הארץ בלבד היה יותר פרי. בסעודת כבוד השתתף ראש עיריית ניו יורק, שסירב לשבת בגילוי ראש, ישב בכיפת משי, וביקש לשמור אותה למזכרת – סימן לחשיבות הפוליטית של היהדות באמריקה.

כרך ד', אגרת ארמו בנו הרצי"ה ואשתו · י"ג מנחם אב תרפ"ד

בענייני הכלל פעל גם דרך השגריר הבריטי, שכיבדו. הם יתעכבו עד אמצע אלול בשביל עבודת הריליף לעתיד, וכנראה עד אחרי תשרי. בנו של הרב חרל"פ ביקר אותו; מצבו טוב ומשפיע במקום עבודתו. לכלתו: מדוע הפסיקה לכתוב – 'כך היא המדה כידוע לך שיטתי בדבר זכיות הנשים'. מזל טוב להולדת בן לאחותה.

כרך ד', אגרת ארפ הנציב העליון, סר הרברט סמואל · כ"ו טבת תרפ"ה

בקשת רחמים על איכרי עקרון, 'איכרים חרוצים ותמימים', שנאשמו בעבירה; יש לדון אותם לכף זכות, כי 'לא מרע לב עשו זה', והרב קוק מבקש להקל בדינם.

כרך ד', אגרת ארפז ועד הישיבה המרכזית העולמית · כ"ה שבט תרפ"ה

תודה על המשלוח. הישיבה משתכללת, ורבים מתעתדים לבוא. הנציב הבטיח את תמיכתו ברשיונות לבאים לישיבה, כי גם הוא מכיר שהארץ צריכה להיבנות על בסיס התורה.

כרך ד', אגרת ארצ הנציב העליון, סר הרברט סמואל · כ"ו שבט תרפ"ה – ירושלים

תודה על החסד לאיכרי עקרון, ובקשה להתחשב במצבם החומרי כשיגיע זמן תשלום הכופר.

כרך ד', אגרת ארצה ר' א' אייזנברג · כ"ט שבט תרפ"ה

על התעמולה להשאיר את הנציב הרברט סמואל בתפקידו: לפי הערת ד"ר ביסקינד המנוח עורר את רבני אמריקה. הרב קוק דיבר הרבה עם הנציב על צער היהדות, אבל לא שמע שיש אפשרות לשינוי; בכל זאת לא יסיחו דעת עד הרגע האחרון.

כרך ד', אגרת ארצז הרב שלמה אהרנסון והרב בן ציון מאיר חי עוזיאל, רבני תל אביב-יפו · ערב ראש חודש אדר תרפ"ה

אנשי 'משמרת השבת' הודיעו לו שהעירייה מתכוונת לתת לממשלה ביאור לחוק השבת שעלול לרופף את יסוד השבת. הרב קוק שולח העתק ממכתבו לדיזנגוף, ומוכן לכל פעולה נדרשת.

כרך ד', אגרת ארצט הרב שלמה אהרנסון · ב' דראש חודש אדר תרפ"ה

על מנהג ירושלים בעניין השאור (בשבת): גם בירושלים סובלים מכך, ו'משמרת השבת' מנסה לתקן. בלילה רכה אין איסור תורה גם לפוסקים כרבי, אבל המקפידים טוענים שגם איסורי דרבנן שגוי עושה לצורך ישראל אסורים. נערכה האסיפה הראשונה של הוועד. בעניין ההגירה דיבר עם הנציב על הקלות לקבוצות בסכומים החוקיים.

כרך ד', אגרת אשג הרב שלמה אהרנסון והרב בן ציון עוזיאל · ו' אדר תרפ"ה

דיזנגוף השיב, ומתשובתו נראה שבדרכי נימוס אפשר להשיג יותר. יש להשתדל שבנוסח החוק יושמט 'חוץ מבתי אוכל', והנסיעות ייאסרו במפורש, אולי 'חוץ מנסיעות דרושות של אינם יהודים'. הרב קוק ממתין לתשובתם לפני שיענה.

כרך ד', אגרת אשה מר נ' בנטוויץ' · פורים דמוקפין תרפ"ה

בקשה להקל בעונשו של האיכר קלמן ארקין החולה, שמאסרו מסכן אותו ואת אשתו החולה, ולהמיר את החודש במאסר בכופר, כמו שעשה הנציב לשאר האיכרים.

כרך ד', אגרת אשו מאיר דיזנגוף · כ"א אדר תרפ"ה

הרב קוק שמח ברצון העירייה להגן על קדשי העם, אבל צריך לנסח את חוק השבת נגד החילולים הבולטים. הוזמן ליפו בעניין, ומבקש לא למסור את הנוסח לממשלה עד שייוועצו וימצאו דרך שלום בין המפלגות, וישמרו על אחדות העירייה.

כרך ד', אגרת אשז הרב שלמה אהרנסון והרב בן ציון עוזיאל · כ"א אדר תרפ"ה

הרב קוק מוכן לבוא, אבל תחילה צריך הסכמה של החרדים על נוסח אפשרי; הרב קוק מסר לשליחים נוסח שאינו מרגיז שום צד. על צירוף רבנים נוספים - תלוי בהסכמתם. לדיזנגוף ביקש לעכב את הנוסח.

כרך ד', אגרת אשכג ר' י' חבס · ד' אייר תרפ"ה

אחרי עיון הוחלט שמוטב לבוא אחרי הבחירות, כשייידעו עם מי לדבר. ברכה ל'משמרת השבת'.

כרך ד', אגרת אשכה הרב צבי פרץ חיות, רב וינה · י"ט אייר תרפ"ה - ירושלים

כחבר בתיווך על חוק הקהילות בין הציונות לאגודת ישראל, עליו לשמור שלא יהיה פירוד בשחיטה, לא בירושלים ולא במקום אחר; בה תלויה כל אחדות הקהילות והכשרות. הסיעה הקטנה שבאגודה ניסתה לחלק את השחיטה, והנציב הכיר שאין לכך יסוד.